

Humanitas Landelijk Bureau • Postbus 71 • 1000 AB Amsterdam

Aan

Stichting De Vijfde Macht

t.a.v. de heer L. Koenen

Per email: l.koenen14@hotmail.nl

humanitas

Landelijk Bureau
Sarphatistraat 4
1017 WS Amsterdam
Postbus 71
1000 AB Amsterdam
Tel. 020 - 52 31 100
info@humanitas.nl
www.humanitas.nl
KvK 40 53 08 95
Rabobank 12 68 25 165



Datum: 13 april 2015

Betreft: Achtergronden Wel Thuis

Geachte heer Koenen,

Recent zijn door u namens de stichting De Vijfde Macht (DVM) vragen gesteld over het project Humanitas Wel Thuis en over de pilotprojecten met de naam Kind Veilig Thuis. U hebt deze vragen ook voorgelegd aan de betrokken instellingen voor jeugdbescherming, Humanitas, VanMontfoort, de Tweede Kamer en de Inspectie.

Uw vragen concentreren zich op de rol van vrijwilligers in de zorg voor jeugd en de verhouding tussen de beroepskrachten en de vrijwilligers in het begeleiden van ouders en jeugdigen.

Naar aanleiding hiervan informeren Humanitas en VanMontfoort u hierbij gezamenlijk over de genoemde projecten, de achtergronden en doeleinden, de samenwerking tussen de jeugdzorg en het vrijwilligerswerk, de specifieke inzet van vrijwilligers en de waarborging van kwaliteit. Wij willen hiermee duidelijk maken waarom we er enthousiast over zijn en op welke wijze deze passen in een zorgvuldige vernieuwing van de jeugdzorg, passend bij de transformatie die op dit moment gaande is in het sociaal domein.

Mocht u hierover nog vragen hebben, aarzel dan niet contact met ons op te nemen.

Met vriendelijke groet,
Eva Scholte
directeur Humanitas

Adri van Montfoort
directeur VanMontfoort

Informatie over Humanitas Wel Thuis en de rol van de vrijwilliger in de jeugdzorg

Achtergrond en doel

Begin 2014 zijn op enkele plaatsen in het land pilotprojecten van start gegaan met als doel in de praktijk te onderzoeken of en op welke wijze vrijwilligers een rol kunnen spelen in het totaal van de begeleiding van jeugdigen en gezinnen voor wie een maatregel van jeugdbescherming van kracht is. Het gaat om projecten in Zuid-Holland Zuid, Brabant Noord-Oost en Amsterdam. Bij alle projecten zijn de gemeenten betrokken als opdrachtgever/financier en is de gecertificeerde instelling (destijds: Bureau Jeugdzorg) erbij betrokken als instantie die verantwoordelijk is voor de uitvoering van maatregelen van jeugdbescherming. In Zuid-Holland Zuid en in Brabant Noord-Oost is Humanitas verantwoordelijk voor de selectie, toerusting en begeleiding van de vrijwilligers. In Amsterdam wordt dit uitgevoerd door de Regenboog Groep. Bij deze drie projecten is VanMontfoort betrokken als mede-initiatiefnemer en als methode-ontwikkelaar.

Tevens is Humanitas in 2014 gestart met het project Humanitas Wel Thuis om de functie van vrijwilligers in de jeugdzorg verder te ontwikkelen, in de praktijk te toetsen en methodisch te onderbouwen. Ook bij dit project – dat inhoudelijk vanuit dezelfde visie is opgezet als de pilots Kind Veilig Thuis – is VanMontfoort betrokken voor de ontwikkeling en beschrijving van de werkwijze. Deze projecten passen in de transformatie van de zorg voor jeugd zoals die wordt beoogd door de rijksoverheid, de gemeenten en een groot deel van de professionals en de instellingen in het veld. Zonder in te leveren op de professionaliteit van beroepskrachten en met behoud van de focus op de veiligheid en de ontwikkeling van jeugdigen wordt gezocht naar nieuwe manieren om de mensen in de leefwereld van gezinnen actief te betrekken bij opvoeden en opgroeien. Prof. Micha de Winter spreekt in dit verband van het vergroten van de rol van de ‘pedagogische civil society’.

Adri van Montfoort heeft in zijn [Mulock-Houwerlezing](#) van november 2012 een historische schets gegeven van de ‘terugtocht’ van burgers in de jeugdzorg en in het bijzonder in de jeugdbescherming. Hij pleit daarbij voor een herwaardering en een ‘terugkeer van de burger’ met behoud van de actuele professionele standaarden en de actuele kennis over mogelijkheden en risico’s bij problemen rond opvoeden en opgroeien. De genoemde projecten zijn door deze en vele andere initiatieven op het gebied van het activeren van burgers in het sociaal domein geïnspireerd.

In dit stadium gaat het om het ontwikkelen en in de praktijk toetsen van de mogelijkheden en grenzen van de rol van vrijwilligers. De pilot in Zuid-Holland Zuid is in december 2014 onderzocht door het Onderzoekscentrum Drechtsteden (Kind Veilig Thuis, evaluatie van de pilot in Zuid-Holland Zuid, Dordrecht, december 2014). Het Onderzoekscentrum concludeert dat de eerste ervaringen zeer positief zijn, dat alle betrokken partijen enthousiast zijn, maar dat verdere uitwerking nodig is voordat eventueel kan worden besloten tot wel of niet structurele invoering. Humanitas en VanMontfoort onderschrijven de conclusies van het Onderzoekscentrum. Het project Humanitas Wel Thuis biedt de gelegenheid tot deze verdere uitwerking en toetsing in 2015 en 2016.

Hoe is de taakverdeling en samenwerking beroepskrachten/vrijwilligers geregeld?

In het project Wel Thuis krijgt het gezin de reguliere hulp van een beroepskracht van Bureau Jeugdzorg/de gecertificeerde instelling of een andere beroepskracht. Het handelen van deze

beroepskracht¹ voldoet aan alle eisen van de vigerende wet- en regelgeving. Naast de beroepskracht zal een vrijwilliger actief worden bij de ondersteuning van het gezin. De beroepskracht van jeugdzorg/jeugdbescherming draagt op eenzelfde manier verantwoordelijkheid als in de tot op heden gangbare situatie het geval is. De beroepskracht is verantwoordelijk voor het opstellen en uitvoeren van een plan voor de ondersteuning van het gezin.

De coördinator van Humanitas is verantwoordelijk voor de werving, selectie, training en begeleiding van de vrijwilliger, zowel in groepsverband als individueel. De coördinator toetst de vraag van de beroepskracht waarbij hij kijkt naar de zwaarte van de problematiek (is het verantwoord om een vrijwilliger in te zetten) en veiligheid van de vrijwilliger. De coördinator koppelt de vrijwilliger aan het gezin en is verantwoordelijk voor de inzet van de vrijwilliger. Ook is de coördinator intermediair tussen beroepskracht en vrijwilliger.

In het Project Wel Thuis staat de veiligheid van het kind voorop. En daarnaast het stimuleren van het eigen netwerk van het gezin om een veilige opvoedsituatie en goede voorwaarden voor de ontwikkeling van kinderen te kunnen bieden. De vrijwilliger is een aanvulling daarop. Hij/Zij ondersteunt het gezin bij het vinden en uitvoeren van oplossingen, biedt praktische ondersteuning, helpt met het vergroten van kennis over bestaande regelingen, het verkleinen van de afstand naar instanties, het verminderen van het maatschappelijke isolement en het versterken van het sociale netwerk.

De vrijwilliger verricht zijn/haar werkzaamheden onder de verantwoordelijkheid van de coördinator van Humanitas. De werkzaamheden van de vrijwilliger vallen altijd binnen de inhoudelijke kaders, zoals die in overleg met de beroepskracht, de coördinator van Humanitas en het gezin zijn afgesproken. De vrijwilliger rapporteert mondeling aan de coördinator van Humanitas. Eventuele signalen over het gezin bespreekt de vrijwilliger met de coördinator van Humanitas; de coördinator legt deze voor aan de beroepskracht. De vrijwilliger is verplicht om aan de voor dit project specifiek ontwikkelde trainingen en intervisie-bijeenkomsten deel te nemen. De beroepskracht is eindverantwoordelijk voor de veiligheid van de kinderen en voor het voldoen aan alle formele vereisten die de wet- en regelgeving aan de jeugdzorg / jeugdbescherming stelt, alsmede voor alle te nemen inhoudelijke beslissingen. Hij is verantwoordelijk voor de beslissing om een vrijwilliger te koppelen aan het gezin, selecteert de gezinnen die in aanmerking komen voor ondersteuning door een vrijwilliger van Humanitas en blijft als hulpverlener betrokken bij het gezin.

De vrijwilligers zijn geen hulpverleners

De ondersteuning door een vrijwilliger van Wel Thuis is in alle gevallen vrijwillig. Deze kan niet worden opgelegd. De vragen van het gezin staan centraal. Vrijwilligers kunnen binnen het gezin zorgen voor gezelligheid en rust NAAST de bestaande begeleiding vanuit de (jeugd)hulpverlening. De vrijwilligers van Wel Thuis zijn geen hulpverleners maar kijken mee vanuit eigen ervaring en proberen het gezin te helpen om zelf oplossingen te vinden. De vrijwilligers ondersteunen het gezin bij de alledaagse dingen.

Grenzen van de vrijwilliger in Wel Thuis

¹ Van deze terminologie wordt uitgegaan omdat er gesproken wordt van beroepskracht, gezinsvoogd en professional. In dit document wordt verder gesproken van beroepskracht.

Zoals gezegd, de eindverantwoordelijkheid voor de veiligheid van het kind ligt bij de beroepskracht c.q. zijn (jeugd)zorg-organisatie. Bij een maatregel van jeugdbescherming is dit de gecertificeerde instelling. Deze instelling werkt op basis van de wet, de eisen van certificering en de overige geldende kwaliteitseisen. Humanitas is verantwoordelijk voor de werkzaamheden die vrijwilligers verrichten. De vragen en knelpunten die zich in de dagelijkse praktijk voordoen worden zoveel mogelijk in de driehoek gezin - Humanitas – beroepskracht besproken en opgelost. Als er problemen zijn neemt het gezin contact op met de beroepskracht, de vrijwilliger met de coördinator van Humanitas. Uitgangspunt is dat er in principe altijd mét het gezin gesproken wordt, niet óver het gezin.

Toezicht op en waarborging van kwaliteit door inzet van vrijwilligers

Humanitas is een vrijwilligersorganisatie. Dit betekent dat de praktische uitvoering van het werk wordt gedaan door getrainde vrijwilligers, daarbij ondersteund door gekwalificeerde coördinatoren. Het grote voordeel hiervan is dat vrijwilligers niet vanuit een hulpverleningscontext en -doelstelling opereren en daarmee laagdrempelige ondersteuning van mens tot mens kunnen bieden. Daarnaast hebben vrijwilligers tijd voor de ouders en kinderen en zijn niet aan kantoortijden gebonden.

Humanitas heeft ruim 70 jaar ervaring met de inzet, het begeleiden en ondersteunen van vrijwilligers. Dit doet ze onder andere door gedegen trainingen te bieden (middels een vrijwilligersacademie) en door hoge eisen stellen aan de kwaliteit en opleiding van de coördinatoren. Ten behoeve van de vrijwilligers van Wel Thuis is in samenwerking met vanMontfoort een specifieke training ontwikkeld.

Inzet van vrijwilligers past binnen het vrijwilligersbeleid van Humanitas

Wel Thuis past als programma binnen het vrijwilligersbeleid van Humanitas. Er wordt gewerkt vanuit de Humanitas-waarden: contact op gelijkwaardige basis, werken aan het vergroten van eigen regievoering waarbij de vraag van het gezin centraal staat. De ondersteuning is vraaggericht en op vrijwillige basis. Het zal nooit zo zijn dat de beroepskracht ondersteuning door een vrijwilliger aan een gezin oplegt. De ondersteuning heeft een tijdelijk karakter en is gericht op het herkrijgen van de greep op het eigen leven. Het betreft uitdrukkelijk “ondersteuning” en is nooit een vervanging van beroepsmatige hulpverlening.

Inzet van vrijwilligers betekent niet dat beroepskrachten in de (jeugd) zorg overbodig worden. Kerntaak van de beroepskracht is en blijft het creëren van de voorwaarden en kaders waarbinnen het gezin en de mensen om hen heen aan oplossingen kunnen werken. De beroepskracht bewaakt de minimeisen waaraan de oplossingen moeten voldoen in het belang van de jeugdige. Maar juist voor deze ouders en kinderen is van groot belang dat ze niet alleen te maken hebben met een beroepskracht die met hun aan (een deel van) hun problemen werkt, maar dat ze ook kunnen terugvallen op een vrijwilliger die het gezin bijstaat in de dagelijkse dingen. Mensen die vanuit persoonlijke betrokkenheid een relatie met het gezin aangaan en praktische steun bieden bij het reilen en zeilen van het gezin en bij de opvoeding.

Humanitas heeft jarenlange ervaringen op het gebied van (opvoedings-)ondersteuning aan gezinnen door inzet van getrainde vrijwilligers. Projecten als Home-Start, Doorstart en Gezin in Balans zijn hier voorbeelden van. Dat de inzet van Humanitas-vrijwilligers werkt blijkt bijvoorbeeld uit onderzoek naar het [maatschappelijk rendement van Gezin in Balans](#). Uit de kwalitatieve analyse blijkt dat inzet van vrijwilligers positieve impact heeft op het zelfvertrouwen van de doelgroep, de relatie tussen ouder(s) en kinderen, stabilisatie op de leefgebieden en het vergroten van het eigen netwerk (doordat het

zelfvertrouwen is toegenomen). Ook blijkt dat er meer gebruik gemaakt wordt van lokale voorzieningen.

Humanitas ervaart in bijna alle thema's en de daarbij behorende activiteiten een toename in de vraag naar ondersteuning door haar vrijwilligers. Daarnaast doen steeds meer deelnemers met zware en complexe problematiek een beroep op een vrijwilliger van Humanitas. Dit is een direct gevolg van de trend in de samenleving om meer te kijken naar zelfredzaamheid, mogelijkheden tot participatie en het sociale netwerk van mensen in een kwetsbare positie. Uiteraard heeft dat ook te maken met teruglopende middelen voor zorg en welzijn. De overheid treedt steeds meer terug en wil daarmee bevorderen dat burgers zelf verantwoordelijkheid nemen voor het oplossen van problemen. Humanitas wil een belangrijke rol spelen in de invulling van de ruimte die er ontstaat door deze ontwikkelingen. Vooral mensen met een zwak sociaal netwerk en die een steuntje in de rug kunnen gebruiken kunnen met ondersteuning van een opgeleide vrijwilliger van Humanitas regie blijven houden over het eigen leven.

In het Project Wel Thuis staat de veiligheid van het kind voorop. En daarnaast het stimuleren van het eigen netwerk van het gezin om een veilige opvoedsituatie en goede voorwaarden voor de ontwikkeling van kinderen te kunnen bieden.

Tot slot

De verhouding tussen de beroepskrachten en vrijwilligers in de zorg voor jeugd en zeker in de jeugdbescherming moet met grote zorgvuldigheid worden uitgewerkt. Het gaat om ouders en jeugdigen in een kwetsbare situatie en ook de beroepskrachten en de vrijwilligers zijn kwetsbaar voor kritiek vanuit het gezin, de directe omgeving van het gezin en de samenleving. Tegen deze achtergrond zien we het project Humanitas Wel Thuis als buitengewoon belangrijk, omdat het de kans biedt om op beperkte schaal met begeleiding en stapsgewijs te werken aan een werkwijze die past in de transformatie van de zorg voor jeugd.

Wij staan open voor kritiek en suggesties voor verbeteringen. Ondertussen werken we met alle betrokkenen verder aan een in onze opvatting belangrijke vernieuwing van de zorg voor jeugd.